

ЦІНОВИЙ МОНІТОРИНГ ТА ЯКІСТЬ МОЛОКА В УКРАЇНІ

О.С. Кільницька, к.е.н., доцент
Житомирський національний
агрокологічний університет
kilnytskaya_lena@mail.ru

У ринкових умовах господарювання важливе значення має стимулювання цінами підвищення якості продукції. Для правильного вирішення питань ціноутворення необхідно визначити критерії якості продукції. Без цих даних ціноутворення може бути необ'єктивним, оскільки стимулюватимуться досягнення тих параметрів, які не відбивають дійсне зростання якості для споживачів.

Основою нормування якості молока та продукції його переробки є стандартизація, мета якої полягає у поліпшенні якості продукції, дотриманні її оптимального рівня та умов розвитку експорту молочної продукції, що відповідає вимогам світового ринку, забезпеченні охорони здоров'я населення. З 1 липня 2002 року в Україні було введено в дію Державний стандарт країни ДСТУ-ISO 1211:2002 «Молоко коров'яче незбиране» [3], який можна вважати першим кроком на шляху до наближення якісних параметрів вітчизняної молочної сировини до світового рівня. З введенням цього ДСТУ виникне необхідність диференціації закупівельних цін на молочну сировину залежно від якості, які можуть бути пов'язані з необхідністю визначення її вихідного рівня, бази відліку. Міжнародні стандарти якості молока стають дедалі жорсткішими (табл. 1).

Зважаючи на важливість гармонізації українських стандартів з міжнародними, поступового наближення їх до технічних правил (директив) Європейського Союзу [2], застосування в Україні процедур оцінки відповідності, Держкомстандарт проводить роботи щодо вступу України до європейських організацій зі стандартизації.

Міністерством аграрної політики та продовольства України були розроблені галузеві рекомендації «Порядок оплати за молоко залежно від гатунку, вмісту жиру та білка відповідно до вимог ДСТУ 3662-97 «Молоко коров'яче незбиране. Вимоги при закупівлі». Галузеві рекомендації плануються до впровадження разом з ДСТУ 3662-97 для здійснення оплати с.-г. товаровиробникам усіх форм власності, включаючи господарства населення, за продане ними переробним підприємствам молоко залежно від гатунку, вмісту жиру та білка. Оплату за виробництво молока залежно від сортності та вмісту в ньому жиру і білка пропонується формувати в такий спосіб.

Співвідношення вартості жиру та білка в структурі ціни 1 тонни молока встановлюється на рівні 40:60. Це зумовлено фактичним співвідношенням вартості вмісту жиру та білка в молочній продукції з урахуванням ринкових цін. Таке співвідношення відбиває напрям збільшення обсягів виробництва високоякісної молочної продукції і економічну зацікавленість товаровиробників у підвищенні масової частки білка в молоці.

Таблиця 1

Порівняння вимог якості молока українських стандартів та стандартів ЄС [4, с. 77]

Показники	Україна	Країни західної Європи
Базова частка білка, %	3,0	3,2
Базова частка жиру, %	3,4	3,6
Бактеріальна забрудненість, тис./см. куб.:		
- гапунок "екстра"	відсутній	≤ 100
- вищий гапунок	≤ 300	Не переробляється на харчові цілі
- перший гапунок	≤ 500	
- другий гапунок	≤ 3000	
Кількість соматичних клітин, тис./см. куб.	вищий гапунок ≤ 400 перший гапунок ≤ 600 другий гапунок ≤ 800	В Німеччині ≤ 300 В Франції 100-500 У Великобританії 50-250

За останнє десятиріччя в країнах ЄС відбулося зменшення виробництва молока, але при цьому, за даними Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO) світові ціни на продовольчі продукти зросли майже удвічі. Так, якщо в грудні 2009 року загальний індекс цін на продовольчі продукти становив 172,4% (на цукор 334 %, масла і жири – 169,3 %, зернові – 171,1 %, молоко – 215,6 %, м'ясо – 120,1%), то у грудні 2010 року він зріс до 214,7 %. При цьому індекс цін на цукор становив 398,4 %, масла і жири – 263 %, зернові – 237,6 %, молоко – 208,4 %, м'ясо – 142,2 % [5]. Зростання основних цінових індексів дало експертам підстави говорити про загострення світової продовольчої кризи.

В Україні рівень базової закупівельної ціни, а також інші умови оплати визначаються за домовленістю сторін відповідно до укладених угод та протоколів погодження цін, їх встановлення зумовлене необхідністю розробки надійних і практичних методів та засобів кількісного визначення якості молока. Розроблені галузеві рекомендації передбачають диференціацію закупівельних цін з

урахуванням якості, без податку на додану вартість та дотації 1 тонни молока першого гатунку при базисних масових частках жиру і білка відповідно 3,4% та 3%.

За інформацією Державної служби статистики України [1], середня ціна реалізованого с.-г. підприємствами молока за всіма напрямками у січні-червні 2013 року зросла проти аналогічного періоду минулого року на 19,9%, і становила 325,38 грн./ц. Аналіз останніх даних моніторингу продовольчого ринку, що регулярно проводиться фахівцями Міністерства аграрної політики та продовольства України, свідчить, що з початку року реалізаційні ціни на молоко в розрізі 1–2 гатунків у с.-г. підприємствах зросли на 107,8% (рис. 1).

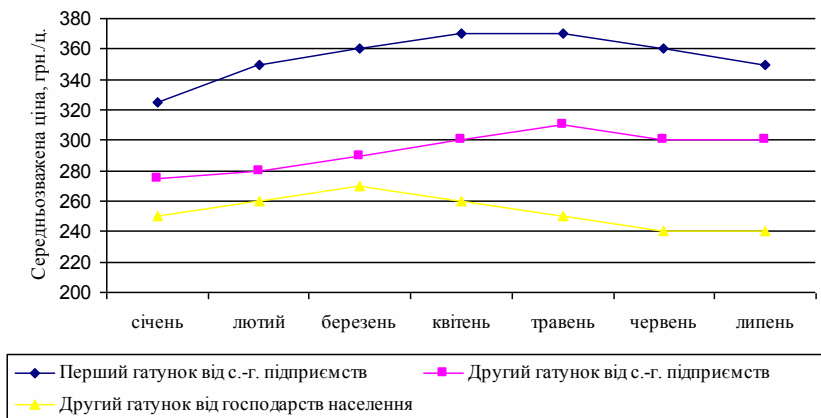

Рис. 1. Динаміка закупівельних ціна на молоко за гатунками в I півріччі 2013 р. в Україні, грн./ц [1]

Станом на 19 липня у різних регіонах середньозважена ціна 1 кг молока в сільськогосподарських підприємствах змінювалася від 3,0–3,5 до 4,0 грн., тоді як для другого гатунку в господарствах населення - від 2,2 до 2,87 грн. У I півріччі 2013 року спостерігалася тенденція незначного коливання ціни на молоко, яка не є характерною для цього періоду року. Традиційно в літні місяці відбувається сезонне зниження цін на молоко внаслідок збільшення його пропозиції на ринку.

На нинішньому етапі розвитку сільського господарства в умовах СОТ дрібнотоварний сектор галузі скотарства вже не спроможний самостійно задовольнити потреби переробної промисловості у високоякісній сировині. Виробничі можливості господарств населення не дозволяють також сформувати потужний обсяг сировинної бази, а

санітарно-гігієнічні умови отримання в них молока не забезпечують його якість та відповідність прийнятим державним стандартам.

Із загального обсягу проданого у I півріччі 2013 року господарствами населення переробним підприємствам незбираного молока у натуральному виразі за ДСТУ 3662–97 лише 41,4% його закуплено охолодженим до 10 °С. Сільськогосподарські підприємства забезпечили перший та вищий ґатунк у загальній структурі закупленого молока, тоді як від господарств населення сировина надходила здебільшого II ґатунком (рис. 2).

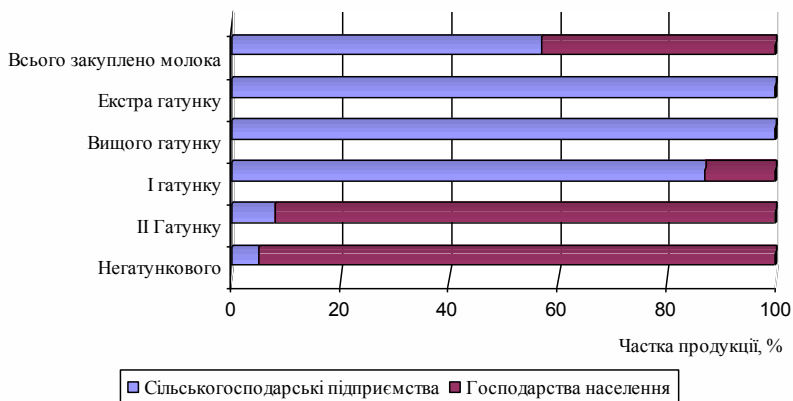

Рис. 2. Структура закупленого переробними підприємствами молока за основними ґатунками у січні-червні 2013 р. в Україні, % [1]

Для виправлення такої ситуації на державному рівні останніми роками активізувалися зусилля зі створення мережі закупівельних пунктів на базі с.-г. заготівельно-збутових обслуговуючих кооперативів та їх оснащення сучасним устаткуванням для охолодження і зберігання молока, а також відродження великотварного виробництва на базі створення нових сучасних тваринницьких комплексів і реконструкції існуючих ферм в с.-г. підприємствах. На 1 липня 2013 року в Україні налічувалося 9312 закупівельних пунктів, що займалися прийманням молока та молочних продуктів від господарств населення. Більша частина їх зосереджена в Хмельницькій, Тернопільській, Чернігівській та Львівській областях, де традиційно висока частка ОСГ, які утримують корів.

Зменшити негативні наслідки дрібнотоварного розвитку галузі та максимально ефективно використати можливості щодо

нарощування обсягів виробництва молока здатні лише великотварні господарства та молочарські асоціації сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів із замкненим виробничим циклом від одержання до збуту продукції. Саме ці суб'єкти є перспективними з точки зору нарощування виробництва широкого асортименту конкурентоспроможної молочної продукції, яка відповідатиме усім державним стандартам та вимогам СOT.

Світові тенденції зростання цін на молоко дозволять Україні запобігти значному їх зниженню, що позитивно вплине на рентабельність галузі та дозволить підвищити доходи, а також компенсувати витрати від зростання вартості концентрованих кормів. Виробництво молока підвищеної якості повинне матеріально заохочуватися. Об'єктивною основою при цьому є економічний ефект у результаті використання молочної продукції підвищеної якості. Тут проявляється стимулююча функція системи цін. Для того щоб зацікавити селян у збільшенні виробництва молока доцільно застосовувати диференційні закупівельні ціни на молоко залежно від якості.

Література

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Директива Ради ЄС 92/46 ЄС. Про встановлення медико-санітарних правил виробництва і розміщення на ринку сирого молока, підданого тепловій обробці, і продуктів на молочної основі (16 червня 1992р.) // Рада Європейських Співтовариств. – 1992. – 93с.
3. ДСТУ ISO 1211:2002. Молоко. Гравіметричний метод визначення вмісту жиру (Контрольний метод). – К.: Держспоживстандарт України, 2004. – 12с.
4. Карпенко М.О. Деякі проблеми конкурентоспроможності молока і молочної продукції в Україні // Агроінком. – 2006. – №5-6. – С. 74-78.
5. Новости молочного рынка каждый день [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.dairynews.ru/>